

rijksbureau intussen via het Centraal Distributiekantoor eerst geldig verklaren wanneer het op grond van alle binnenkomende rapporten de zekerheid had dat het tempo van bevoorrading van de groot- en kleinhandel in aardappelen in overeenstemming was met de planning. Men heeft voor de statistieken van de rantsoenen en van hun calorische waarde aangenomen dat die rantsoenen inderdaad steeds de consumenten bereikt hebben.

Was dat zo?

In feite hebben zich storingen voorgedaan. De *Sicherheitsdienst* rapporteerde eind '40 dat het vooral in de grote steden herhaaldelijk voorkwam dat de slagers niet genoeg vlees hadden om alle klanten te bedienen. '*Viele Fleischer*', aldus de '*Meldungen aus den Niederlanden*' van begin december '40,

*'lassen ihr Geschäft an drei bis vier Wochentagen geschlossen um wenigstens an einzelnen Tagen ihre Kundschaft beliefern zu können. Dennoch gibt es Familien die trotz aller Bemühungen in den letzten 10 bis 14 Tagen kein Fleisch mehr bekommen haben.'*¹

Wat de aardappeldistributie betrof, merkte de economische specialist van de *Sicherheitsdienst*, H. J. Fahrenholtz, in de zomer van '41 in een rapport op dat het rantsoen voor 'normale verbruikers' wel 3 kilo per week bedroeg, maar dat '*die Versorgungslage in der Praxis nur die Zuteilung von 1 ½ Kg pro Kopf und Woche erlaubt*'.²

Men ziet: dit zijn twee momentopnamen uit de eerste vijftien maanden van de bezetting. Wij nemen aan dat de talrijke diensten die bij de voedselvoorziening der bevolking betrokken waren, toen minder goed op elkaar ingespeeld waren dan later. Aan de andere kant ging het tijdig verdelen van slinkende voorraden via het steeds sterker in zijn voegen krakende transportsysteem een steeds groter probleem vormen. Van frequentie, duur en omvang der storingen hebben wij ons met dat al geen beeld kunnen vormen. Elke storing betekende dat men minder kreeg dan waar men recht op had en ook in zoverre moet dus achter de officiële statistieken hier en daar een vraagteken gezet worden.

Werkelijk vaste grond onder de voeten bood ons slechts één rapport: een rapport van het Gemeentelijk Statistisch Bureau van Den Haag dat in het gehele jaar '43 acht-en-negentig gezinnen nauwkeurig had laten aantekenen wat zij aan voedingsmiddelen verbruikt en wat zij daarvoor

¹ '*Meldungen aus den Niederlanden*', 24 (10 dec. 1940), p. 17. ² H. J. Fahrenholtz: '*Wirtschaftsstruktur, Wirtschaftsprobleme und SS-mässige Arbeit auf wirtschaftlichem Gebiet in den Niederlanden*' (zomer 1941), p. 8 (*HSSuPF*, 69 B-d).